

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 29.

Torsdagen den 27 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 18, den 19 och den 20 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

*Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen
för justitiedepartementet den 24 mars 1919.*

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Örebro län insänts en den 20 mars 1919 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att sedan lantbrukaren Gustaf Adolf Eklund blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för Örebro läns södra valkrets för en tid av tre år, räknade från och med den 1 januari år 1918, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 67 § av lagen om val till riksdagen folkskolläraren Carl A. Molin, Aspa bruk, blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år 1921.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet
G. Grefberg.

Jämte det protokollet lades till handlingarna, godkände kammaren den däri omnämnda fullmakten samt förklarade herr Molin i Aspa behörig till riksdagsmannakallets utövande.

Herr talmannen tillkännagav, att herr Molin denna dag intagit sin plats i kammaren.

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 29.

§ 3.

Föredrogs var för sig följande å kammarens bord vilande Kungl. Maj:ts propositioner och skrivelse; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 299, angående medgivande i visst avseende rörande utförsel till Finland av viss mängd raffinerat socker;

till statsutskottet propositionen, nr 322, angående beredande av ytterligare rörelsekapital för bränslekommissionen;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 323, angående restitution i vissa fall av erlagda tobakslicensavgifter;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 226, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.;

nr 227, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och

nr 228, angående dyrtidstillägg för år 1919 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare;

till statsutskottet:

propositionen, nr 229, angående anslag för beredande av dyrtidstillägg och dyrtidshjälp under 1919 åt befattningshavare vid statens provningsanstalt; och

skrivelsen, nr 230, med tillkännagivande att i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln bebadad framställning till riksdagen angående förstärkning av kommerskollegii arbetskrafter för behandling av vissa ärenden rörande elektriska anläggningar icke kommer att föreläggas riksdagen;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 258, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om krigskonjunkturskatt;

till statsutskottet propositionerna:

nr 298, angående användande av överskott i djurgårdskassan till säkerställande under år 1920 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift; samt

nr 327, angående anvisande av medel för utförande av vissa undersökningsarbeten å Malmöhus slott; och

till bevillningsutskottet propositionen, nr 329, med förslag till förordning om uppskattning av mark i och för framdeles skeende taxering till jordvärde- eller jordrättestegringskatt m. m.

Vidare föredrogs propositionen, nr 344, med förslag till förordning angående statsverkets kapitalökningsfond m. m.; och över-

lämnades densamma, i vad den anginge förslag till förordning angående statsverkets kapitalökningsfond, till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Härefter föredrogos och remitterades till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 362, med förslag till förordning om visst undantag från bestämmelserna i 2 § förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; och

nr 365, med förslag till dels förordning angående försäljning för vissa ändamål av odenaturerad sprit, framställd ur avfallsut vid sulfittcellulosatillverkning, dels ock förordning om ändrad lydelse av 12 § förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Vid härpå skedd föredragning av propositionen, nr 225, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst m. m. hänvisades densamma, i vad den anginge pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet, såvitt den rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Kungl. Maj:t nu föredragna proposition, nr 388, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften remitterades till bevillningsutskottet.

Vidare föredrogos i ett sammanhang dels Kungl. Maj:ts proposition, nr 364, med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg, dels ock ett från första kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 372, utvisande att nämnda kammare beslutit antaga andra kammarens inbjudan till första kammaren att förena sig med andra kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av, bland annat, Kungl. Maj:ts förevarande proposition; och beslöt kammaren att hänvisa nämnda proposition till det av riksdagen sålunda beslutade särskilda utskottet (nr 2).

Härefter remitterades:

till bankoutskottet propositionen, nr 380, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3, 4, 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension; samt

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 387, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften;

nr 259, med förslag till förordningar om ändring i vissa delar dels av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock av förordningen samma dag om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering; och

nr 347, med förslag till förordning om särskilda avdrag vid 1920 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt.

Vidare föredrogs propositionen, nr 326, angående tillfällig löne-reglering under år 1919 för vissa befattningshavare å ordinarie stat inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel; och hänvisades nämnda proposition, i vad densamma anginge pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet, såvitt den rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Härpå överlämnades:

till bevillningsutskottet propositionen, nr 381, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften;

till konstitutionsutskottet propositionerna:

nr 379, med förslag till ändrad lydelse av § 15 regeringsformen; och

nr 374, med förslag till ändrad lydelse av § 17 mom. 1 riksdagsordningen;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 385, med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område; och

nr 384, med förslag till lag om ändring i lagen om skiljemän den 28 oktober 1887;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 386, med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;

till statsutskottet propositionen, nr 360, angående omorganisation av utrikesdepartementet samt förstärkning av Sveriges representation i utlandet;

till bankoutskottet propositionen, nr 336, angående ombildning av vissa pensions- och ålderdomsunderstödsanstalter till en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 377, angående ersättning åt biskoparna i Härnösands och Luleå stift för vissa resekostnader; och

nr 378, angående anslag till nordiska museet för beredande av dyrtidstillägg och dyrtidshjälp för år 1919 åt museets personal;

till bankoutskottet propositionen, nr 382, angående ersättning till värnpliktige J. Car'ström i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

till statsutskottet propositionerna:

nr 244, angående docentinstitutionen vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 262, angående anslag till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande; och

nr 281, angående ytterligare anslag till täckande av brist i serafimerlasarettets räkenskaper för år 1918;

till bankoutskottet propositionen, nr 283, angående understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt åt förra småsko lärarinnan Helena Amanda Höglund;

till statsutskottet propositionerna:

nr 284, angående extra vaktmästare vid farmaceutiska institutet m. m.;

nr 308, angående understöd åt enskilda folkskoleseminarier; och

nr 309, angående avlöning åt lärare vid folkskolor och vissa andra skolor under tjänstgöring till rikets försvar m. m.,

till bankoutskottet:

skrivelsen, nr 282, med tillkännagivande, att en i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln bebadad framställning icke kommer att föreläggas riksdagen m. m.; och

propositionen, nr 321, angående pensionsförhållanden för tillförordnade rektorer vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter;

till statsutskottet propositionerna:

nr 334, angående räntefria studielån;

nr 335, angående den medicinska undervisningen vid universitetet i Lund;

nr 338, angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid folkhögskolor samt statsunderstöd åt nämnda skolor;

nr 348, angående upphjälpande av folkskoleväsendet inom lappmarksförsamlingar med icke finsktalande befolkning i Västerbottens och Norrbottens län samt inom Över-Kalix församling av Norrbottens län; och

nr 363, angående understöd åt småskoleseminarier m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 371, med förslag till lag om ändrad lydelse av 14, 15 och 23 §§ i lagen den 13 juni 1902 angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 372, angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter;

nr 373, angående beredande för år 1919 av ytterligare tillfällig löneförbättring åt statens folkskollnspektörer;

nr 375, angående dyrtidstillägg för år 1919 åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren och i Lu'eå stift O. Bergqvist;

nr 376, angående dyrtidstillägg för år 1919 åt sjömanspastorn i Kristiania H. F. V. Lyth; och

nr 325, med förslag till grunder för krigstidsunderstöd under ecklesiastikåret 1919—1920 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt vissa extra ordinarie präster, dels och innehavare av prästerliga emeritilöner.

Vidare föredrogos i ett sammanhang dels Kungl. Maj:ts proposition, nr 358, med förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri, dels och ett från första kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 371, utvisande att nämnda kammare beslutit antaga andra kammarens inbjudan till första kammaren att förena sig med andra kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av, bland annat, Kungl. Maj:ts förevarande proposition; och beslöt kammaren att hänvisa nämnda proposition till det av riksdagen sålunda beslutade särskilda utskottet (nr 1).

Slutligen remitterades:

till konstitutionsutskottet propositionerna:

nr 354, med förslag till ändrad lydelse av § 49 regeringsformen och §§ 18 och 24 samt § 38 mom. 1 riksdagsordningen; och
nr 359, med förslag till lag om statsdepartementen;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 369, med förslag till lag om inskränkning för viss tid i rätten att överlåta fast egendom;

nr 368, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län; och

nr 343, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § utsökningslagen;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 346, med förslag till ändrad lydelse av §§ 12, 54, och 105 regeringsformen, §§ 38, 50, 55, 56 och 74 riksdagsordningen samt § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 337, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 8:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 345, med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.;

nr 367, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 11 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad; och

nr 370, med förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen;

till bankoutskottet propositionen, nr 231, angående dyrtidstillägg för år 1918 å vissa jämlikt lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift utgående ersättningar;

till andra särskilda utskottet propositionerna:

nr 247, med förslag till lag om arbetstidens begränsning; och
nr 333, angående anslag till arbetsrådet m. m.;

till konstitutionsutskottet propositionerna:

nr 297, med förslag till lag om fortsatt tillämpning under år 1920 av bestämmelser om överlåtelse av äkta makes kommunala rösträtt å den andra maken; och

nr 310, med förslag till lag om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 361, angående beredande av dyrtidstillägg under år 1919 åt vissa extra provinsialläkare;

till andra särskilda utskottet propositionen, nr 339, med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete;

till statsutskottet propositionerna:

nr 253, angående reglering av vissa löneförhållanden inom hovrätterna och nedre justitierevisionen m. m.;

nr 324, om anvisande av medel till beredande av tvångsuppföstran åt minderåriga manliga förbrytare m. m.; och

nr 330, om vidtagande av provisoriska åtgärder till vinnande av ökat fängelseutrymme;

till jordbruksutskottet

propositionerna:

nr 265, angående anslag till lantbruksskolor, lantmannaskolor och lanthushållsskolor;

nr 328, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 341, angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte;

nr 342, angående anslag för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor; och

nr 349, angående ökat understöd för år 1919 till lanthushållsskolor;

skrivelsen nr 350, med tillkännagivande att i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln bebådad framställning till riksdagen angående anslag för år 1920 till byggnadsarbeten vid Alnarp icke kommer att föreläggas riksdagen; och

propositionerna:

nr 351, angående bestämmandet av det belopp, vartill driftkostnaderna för statens domäner för år 1920 må upptagas;

nr 352, angående tillskott till dyrtidstillägg för vissa lantmätare;

nr 353, angående dyrtidstillägg under år 1919 åt distriktveterinärer;

nr 355, angående anslag till lantmåteriväsendet m. m.;

nr 356, angående tillfällig löneförbättring åt lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor; och

nr 357, angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 320, angående tillfällig förhöjning i dagavlönen för manskapet vid armén m. m.; och

nr 366, angående krigstidstillägg åt vissa befattningshavare hos skytteförbundens överstyrelse.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 16 och bankoutskottets utlåtanden nr 25—31.

§ 5.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Björck, som anförde: Herr talman, mina herrar! Det torde vara välbekant, att de av kammarens ledamöter som i lördags voro närvarande fingo bevittna, hurusom en sannskyldig flod av propositioner rullade in över riksdagen. Icke mindre än 89 sådana propositioner överlämnades då, och om jag minnes rätt, var det icke mer än en av dem som utdelades i kammaren samma dag, som den avlämnades. Två dagar för sent kommo 18 propositioner och fyra dagar för sent 28 propositioner. I dag hava ytterligare 10 kommit, men vi sakna fortfarande något över 30 av de propositioner, som överlämnades till kammaren i lördags.

Det ligger i öppen dag, att under sådana förhållanden riksdagsmännens initiativrätt blir i högsta grad kringskuren, därest det gällande grundlagsförbudet om 10 dagars motionstid skall iakttagas. Det är uppenbart, att icke ens studiet av dessa propositioner och långt mindre utarbetandet av motioner med anledning av däri gjorda yrkanden skall kunna medhinnas under de betingelser, som nu äro rådande, då kanske icke ens alla propositioner äro utdelade den dag, när motionstiden utgår. Var ansvaret för detta ligger, skall jag i detta sammanhang icke gå in på. Det har icke heller med den fråga jag här upptagit till behandling att göra. Allbekant är dock, att arbetet i departementen forcerats till det yttersta, liksom att tryckerierna varit i hög grad belastade.

Alldeles nödvändigt är emellertid, att något åtgöres, för att den enskilde riksdagsmannens motionsrätt i alla fall må bli åtminstone i någon mån tillvaratagen. En möjlighet till detta har man i stadgandet uti § 55 riksdagsordningen, som förutsätter, att då någon infallande helg eller något ärendes synnerliga omfattning motiverar det, kan motionstiden ytterligare utsträckas utöver de tio dagarna,

som i allmänhet äro medgivna. Under sådana betingelser skall jag, herr talman, med hänsyn till åtskilliga av de föreliggande ärendenas stora omfattning, tillåta mig påyrka, att motionstiden utsträcket utöver den normala med ytterligare tio dagar. Därigenom att kammaren för sin del bifaller ett sådant yrkande, blir det också möjlighet för att riksdagsmännen kunna något mera koncentrera sig på de övriga propositionerna, även om dessa äro sent utdelade och motionerandet sålunda försvåras.

De ärenden, som jag för min del funnit vara av sådan synnerlig omfattande beskaffenhet, äro i första hand de, som hava med dyrtids-tilläggen att göra, vidare propositionerna om tillfällig löneförbättring åt de centrala verken och hovrätterna samt vad därmed står i sammanhang, än vidare författningsfrågan samt givetvis lagen om arbetstidens längd.

Jag skall därför, herr talman, tillåta mig hemställa, att kammaren för sin del ville besluta, att motionstiden utsträcket med tio dagar — det högsta som man i detta fall har möjlighet att utsträcka den med — för propositionerna nr 226, 227, 228, 229, 225, 364, 326, 360, 378, 348, 363, 372, 325, 358, 354, 359, 346, 247, 333, 361, 339, 253, 352, 353 och 355.

Vidare yttrade

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Av samma skäl, som den siste ärade talaren framhållit, tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte besluta utsträckning av motionstiden med tio dagar för skattepropositionerna, nr 258, 259 och 347. En av dessa propositioner, nr 259, har ett omfång av mer än 250 sidor och utdelades först idag vid middagstiden.

Vad herrar Björck och Röing sålunda föreslagit bifölles av kammaren.

§ 6.

Herr *Molin* i Dombäcksmark avlämnade en motion, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 358, med förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 355, blev på begäran bordlagd.

§ 7.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 71, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om lindring i de mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård m. m., dels ock i anledning därav väckt motion; samt

nr 72, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärge åt arbetarna m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

§ 8.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen;

bevillningsutskottets betänkande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna m. m. ävensom en i ärendet väckt motion; och

bankoutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,50 e. m.

In fidem
Per Cronvall.